

PANUN pakinoita

Ester Ståhlberg in memoriam

Oulu on synnyttänyt, kasvatanut ja kouluttanut luultavasti useampia kirjailijoita kuin yksikään ainakaan suhteellisesti samankokoinen kaupunki tässä maassa. Kaikki he kuitenkin kahta lukuunottamatta ovat naispuolisia. Aina tähän asti on meillä oululaisilla ollut ilo tietää ja tuntee, että eräs maan naisten etariviin kuuluvista, rouva Ester Ståhlberg, on tunnustautunut osaltaan oululaiseksikin. Ainoana kuuluu hän myös kunniakkaita lehtimiesperinteitä edustavaan oululaiskirjailijain ryhmään (Vesaiset 1944), joka voidaan aloittaa itsestään Lönnrotilta, Snellmanista, Runebergista ja Topeliuksesta, kaikki sittemmin koulut Oulussa käytyään aktiivisia lehtimiehiä ja Lönnrot — tänne samoiluttuaan. Ester Ståhlberg kuului jo vuodesta 1912 (vuoteen 1919) maamme vanhimman suomenkielisen kulttuurijulkaisun, Valvojan, toimituskuntaan. Vapauduttuaan linnanemännän moninaisista velvollisuuksista hän vuodesta 1926 vuoteen 1931 toimi naisten toimittaman sosiaalisivistyksellisen lehden »Aamu» päätoimittajana.

Joku lukijoista voi ehkä tässä hämmästellä Ester Ståhlbergin vetämistä oululaiseksi, ehkäpä vielä senkin jälkeen, kun kuulee, että hän kävi kouluun Oulussa. Voimme tällöin ottaa kirjailijan omat sanat tueksi väitteelleni, joka ei pyrikään olemaan mikään väittäjä, vaan toteamus. Ei kenenkään tarvitse hävetä kotiseuturakkauttaan eikä sitä, että säilyttänyt nuoruutensa muistot mahdollisimman ehyinä.

»Olenhan Oulun tytär».

Näin aloittaa Ester Elfving-Hällström-Ståhlberg muistelma-kirjoituksensa, jonka hän vuonna 1947 lähetti kotiseutulehti Kaltiolle. Olenhan Oulun tytär! Sitten hän kertoo kuinka hänen äitinsä isän. Vaasan pormestari Elfvingin, kuoleman jälkeen muutti Ouluun tyttärensä ollessa kuuden vuoden vanha ja vaikka tuonaikainen Oulu meidän käsi-tyksemme mukaan oli ruotsinkielisten vallitsema kaupunki kirjailijatar kertoo täällä ensi töikseen oppineensa vähitellen suomenkieltä. Erohan tietysti oli suuri, sillä Vaasa oli tuolloin umpiruotsalainen paikkakunta. Hän toteakin, että hän kävi

ruotsalaista koulua, mutta että kaikki oululaiset puhuivat paremmin tai huonommin suomea.

Mainitun kirjoituksensa lopussa Ester Ståhlberg sanoo näin: »Niin syvällä ovat perinteet. Oululainen pysyy aina oululaisena». Hän huudahtaa tämän spontaanisesti ja lisää vielä, että hän taitaa liittyä Oulun Siltaankin. Tekikö hän sen, sitä ei minulla ole tilaisuus tässä tarkistaa. Kirjoituksensa, joka ilmeisesti jäi hänen viimeiseksi julkiseksi yhteydenotokseen vanhaan koulu-kaupunkiin, hän päättää toivomukseen, että hän vielä kerran voisi käydä Oulussa. »Oulu omansa perii.» Tämä hänen toivomuksensa tuskin toteutui, en satu ainakaan tietämään rouva S:n käynnistä, jo lei liene aivan hiljaisuudessa tapshtunut.

Muistan elävästi sen kesäisen päivän, kun posti toi minulle tuon k?äsi kirjoituksen Kesälään. Se oli suuri kuori ja kirjoitusta seurasi mitä sydämellisin kirje, jossa älkäs kirjailija kiittää muistamasta, toteaa, kuten kirjoituksessaankin, kotiseuturakkauden yhä elävän ja kertoo kuin ohimeuren ajoista, jolloin hän nuorena tyttönä täällä ympäröstössä retkeili, kuinka he esim. kerran talvelia tekivät retken lahden yli Varjakkaan, missä silloin asui eräs Franzen — en nyt muista arvoa enkä etunimeä —, kunnia-arvoisa perhe-

ystävä, kuinka siinä joukossa oli mukana myös nuori koululainen vai jokoahan oli nuori ylioppilaskin Kaarlo Juho Ståhlberg, Suomussalmen kappalaisen poika... Muistan kuinka pieneltä silläkin hetkellä maailma tuntui, kun totesin lukevani kirjettä vain sadan metrin päässä siitä talosta, johon kirjeen kunnia-arvoisa lähettäjä kertoi heidän nuorten retken suuntautuneen. Taisin tuoreeltaan istahtaa koneeni ääreen ja lähettää terveiset Varjakan rannalta Tähän Franzeniin mahtoi kirjoittaja silloin joutua syystä, että olin pyytänyt kirjallista vastausta kysymykseen »Miksi kirjoitin kerran Frans Michael Franzenista». Kuten tunnettua kirjoitti rva Ståhlberg vielä Hällströmin nimellä ollessaan suppeakkon, mutta elävän ja paljon tunnustusta saaneen elämäkerran kotikaupunkinsa kuulusta runopiispasta ja sen, miksi hän tämän kirjoitti, hän nyt tuon otsikon alla ystävällisesti kertoi. Kokonainen aikakausi vanhaa Oulua tulee siinä meitä vastaan. Ja muistelmansa otsikkoon lisää hän sanat »... ja miksi rakastan Oulua».

»Sunnuntain» kirjoittajalla on nyt ikuinen sunnuntai...

Panu